

Beş ayet olup, Mekke'dir. [1][1] "Gerçekten, biz onu Kadir gecesinde indirdik" (Kadr, 1). Bu ifadeyle ilgili olarak birkaç mesele vardır: [2][2] Kur'an Kadir Gecesi İndirildi Mefessirler, ayetin bu ifadeyle, "Biz Kur'an'ı Kadir gecesinde indirdik" manasının kastedildiğini, ne var ki, bu, "Kur'an" kelimesinin ağırlıklı zikredilmediği, zira, Kur'an'ın metnindeki bu ifadenin, şu bakımdan, Kur'an'ın bakiyyetini, ne delalet ettiği hususunda müttekifler: 1) Cenab-ı Hak, Kur'an'ı indirme işini, Kendisine nisbet etmiş ve bu işi, başkasına değil sadece Kendisine tahsis etmiştir. 2) Kur'an'ı, zahir ismi ile değil, onu, ona raci olacak amir ile getirmiştir ki, bu, Kur'an'ın okunmuş ve şühretli bir kitab olduğuna; isminin zikredilmesine gerek duyulmadığına, Cenab-ı Hak tarafından bir şehadettir. Baksana, bir önceki sükrede de, Ebû Cehil'in adı geçmiştir. Fakat meşhur ve maruf olduğu için, herkes, o ifadelerle Ebû Cehil'in kastedildiğini anlamıştır. Cenab-ı Hak, "Hele (can) boğaza gelince..." (Vakıa, 56/83) buyururken de, meşhur olduğu için, "ölmüş" kelimesini ağırlıklı zikretmemiştir. İşte burada da böylelerdir. 3) Kur'an'ın indirildiği vakti tazim için... [3][3] Allah'ın "İnni" ile "İnnac" Tabirini Kullanması Cenab-ı Hak, bazı yerlerde, "Muhakkak ki ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" (Bakara, 2/30) ayetinde olduğu gibi, "İnni: ben..." "Gerçekten biz onu Kadir gecesinde indirdik." (Kadr: 97/1) "Muhakkak ki Zikri biz indirdik" (Hicr: 15/9) "Muhakkak ki Nuh'u biz gönderdik" (Nuh, 1) "Muhakkak ki biz sana Kevser'i verdik." (Kevser, 108/1) gibi yerlerde de, "İnnac: biz..." şeklinde ifade buyurmuştur. [4][4] Azamet İfadesi İçin İnnac Tabiri Bil ki, Cenab-ı Hak'ın "İnnac" "Biz..." ifadesi ile bazan "tazim" manası kastedilmektedir. Bu gibi ifadeleri öğül anlamına almak imkansızdır. Çünkü, deliller, Yaratan'ın tek bir olduğuna delalet etmektedir. Bir de, ilahlarda okluk olsaydı, herbirinin rütbesi, ilah olmaktan aşağı olurdu. Çünkü, bunlardan herbiri, mükemmel olmayı elde etmiş olsaydı, o zaman yine her biri, birbirinden müstağni olurdu. Bunların herbirinin birbirinden müstağni oluşları, diğeri hakkında bir noksanlık olmuş olurdu. Böylece, hepsi de noksan olmuş olurdu. Yok bunlardan her biri, kemal noktasına ulaşamamışlarsa, zaten noksan demektirler. Böylece biz, "Biz" ifadesinin cem'e değil, tazim manasına alınması gerektiğini anlamış bulunuyoruz. [5][5] Kur'an'ın Nuzul Keyfiyeti Şayet, "Kur'an'ın parçaları indiği bilinip dururken, onun Kadir gecesinde indirilmesi de ne demektir?" denilirse, biz deriz ki: Bu hususta şu izahlar yapılabilir: 1) Şa'bî, "Bu, onun Kadir gecesinde inmeye başlaması anlamındadır. Çünkü, ba's (peygamber olarak gönderilme işi), Ramazan'da olmuştur" demektedir. 2) İbn Abbas da şöyle der: "Kur'an, Kadir gecesinde, en yakın semaya toptan indirilmiş, daha sonra da, parçaları yeryüzüne tenzil olunmuş, indirilmiştir. Nitekim Cenab-ı Hak da, "Nucümün (parçaları inen ayetlerin) iniş zamanlarına kasem ederim ki..." (Vakıa, 56/75) buyurmuştur. Biz bu meseleyi, "Ramazan ayı ki, Kur'an onda indirilmiştir." (Bakara, 2/185) ayetinin tefsirinde ele almıştık. Buna göre, "Peki Cenab-ı Hak niçin, "Biz onu semaya indirdik..." dememiştir. Zira, "Onu indirdik..." ifadesi mutlak bir ifade olup, bu ifade Kur'an'ın yeryüzüne indirildiği zannını da uyandırabilir" de denilemez. Çünkü, biz diyoruz ki, Kur'an'ın en yakın semaya indirilmesi, onun yere indirilişi gibidir. Çünkü, Cenab-ı

Hakk'ın, bir işe başlayıp da, sonra onu tamamlamaması düşünülemez. Ve bu ifade, yabancı birisinin, bir beldenin kıyısına geldiğinde, "Falanca geldi" denilmesi gibidir. Yahutta, Kur'ân'ın yaklaştırmasının ve onun, en yakın semaya indirilmesinin gayesinin, mü'minlerin onun nüzulüne şevk ve iştıyak duymalarını temin etmek olduğu da süylenebilir. Ve bu tıpkı, babasına yahut annesine ait bir haber ve açıklamanın geldiğini duyan bir kimsenin, onu görüp, okuyup anlamayı çok istemesi gibidir. Nitekim şair de, "Yurtlar ve beldeler birbirlerine yaklaştıklarında, bir gün, içinde bulunduğum o iştıyak ve özlem halini terkedeceğim..." demiştir. Bu böyledir, zira semâ, bizimle melekler arasında ortaklaşa kullanılan bir yer gibidir. Çünkü; sema, melekler için bir mesken; bizim için de bir tavan ve zinettir. Nitekim Cenâb-ı Hak da, "Biz semayı, korunmuş bir tavan yaptık” (Enbiya, 21/32) buyurmuştur. O halde Kur'ân'ı oraya, dünya semasına indirmek, yeryüzüne indirmek gibidir. Bu hususta bir üçüncü cevabımız da şu olabilir. Ayetteki takdirî mana, "Biz, Kur'ân'ı, Kadir gecesinde, yani Kadir gecesinin fazileti ve şerefine beyan hususunda indirdik..." şeklindedir. [6][6] Kadr Kelimesi ve Kur'ân'da Kullanılışı "el-Kadru" “Kadrera- yekdiru” ifâdelerinin masdarıdır. “Kadran” Ki, bununla, Allah Teâlâ'nin, onaylayıp yürürleğe koyduğu şeyler kastedilmektedir. Çünkü Cenâb-ı Hak, “İnnâkulle şey’in bikaderin” "Muhakkak ki biz, her şeyi bir takdir ile yarattık..." (Kamer, 54/49) buyurmaktadır. el-Kaderu ile el-Kadru, aynı anlamdadır. Ancak ne var ki, sükûn ile olanı masdar, fetha ile olanı ise isimdir. Vahidî şöyle der: "Arapça'da el-Kadru, takdir anlamındadır. Takdir ise, bir şeyi, ne fazla ne de eksik olmaksızın, başka bir şeyin dengi kılmak, onun misli kılmaktır." [7][7] Kadr İsminin Kullanılması Alimler, bu geceye, neden Kadir gecesi denildiği hususunda ihtilaf ederek şu izahları yapmışlardır: 1) Bu gece, işlerin ve hükümlerin takdir edildiği gecedir. Nitekim Atâ, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Allah Teâlâ, bu yıl içinde yağmur, rızık, diriltme, öldürme vs. gibi olabilecek şeyleri, gelecek yılın bu gecesine kadar takdir eder." Ki bunun bir benzeri de, Cenâb-ı Hakk'ın, "Her hikmetli iş nezdimizde bir emr ile o zaman ayrılır..." (Duhân, 44/4) ayetidir. Bil ki, Allah'ın "takdîr"i, bu gecede oluyor, meydana geliyor değildir. Çünkü Cenâb-ı Hak, olabilecek her şeyi; ta gökleri ve yeri yaratmazdan önce, ezelde takdir etmiştir. Tam aksine, bu ifadeyle, "Bunları Levh-i Mahfuza yazmaları sebebiyle, takdir edilen bütün bu işlerin o gecede meleklerle açıklanması" kastedilmiştir. Ki bu görüş, bütün ulemanın tercih ettiği bir görüştür. 2) Zührî'nin şöyle dediği nakledilmektedir: “Leyletu’l-kadri” ifâdesi, azamet ve şeref sahibi gece, manasına gelip, bu ifade Arabların, "Falancanın, falanca nezdinde kıymet ve şerefi vardır" manasındaki “Lifulânin kadru inde fulânin” ifâdesine varıp dayanır. Bunun delili ise, Cenâb-ı Hakk'ın, "Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır" (Kadr, 97/3) beyanıdır. Sonra, bu, şu iki manaya gelebilir: a) Bu kıymet ve şeref, fail ile ilgilidir. Yani, "Kim o gecede, taatta bulunursa, kıymetli ve şerefli olur..." demektir. b) Bu, fiil ile ilgilidir. Yani, "O gecede yapılan taatların kadr u kıymetleri daha fazladır..." demektir. Ebû Bekir el-Verrak'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bu geceye Kadir gecesi denilmesi, o gecede kıymetli bir kitabın kıymetli bir meleğin lisanı üzere, kıymetli bir ümmete inmiş olmasındandır. Belki de Cenâb-ı Hak, "Kadr" lafzını, bu sûrede, işte bu sebepten dolayı üç kez tekrar etmiştir." 3) Leyle-i Kadir, "Darlık gecesi" anlamındadır. Çünkü; o gece, yeryüzüne, inen melekleri istiab edememekte, yeryüzü dar gelmektedir. [8][8] Kadr Gecesinin Gizli Kalmasının Hikmetleri Allah Teâlâ, şu sebeplerden dolayı, bu geceyi gizli tutmuştur: 1) Allah Teâlâ, diğer şeyleri gizli tuttuğu gibi, bunu da saklı tutmuştur.

Çünkü Cenâb-ı Hak, herkes bütün taatlara rağbet etsin diye, rızasını taatlarda; günah sayılabilecek bütün şeylerden sakınsınlar diye, gazabını masiyetlerde; herkese saygı duysunlar diye, iyi güzle baksınlar diye, evliyasını, insanlar arasında; bütün dualarda alabildiğine çaba sarf etsinler diye, kabul ve icabetini, bütün dualardan; bütün isimlere saygı duysunlar diye, ism-i a'zamını; her namaza, alabildiğine devam etsinler diye, "salât-ı vüstâ"yı; her çeşit tevbeyle devam etsinler diye, tevbenin kabulünü ve her mükellef sakınsın diye de, ülüm vaktini gizli bıraktığı gibi, Ramazan'ın tüm gecelerini tazim etsinler diye de, bu geceyi saklı tutmuştur. 2) Cenâb-ı Hak sanki şüyle demek istemiştir: "Ben sizlerin günahlara karşı ne kadar cürâr olduğunuzu bildiğim için, Kadir gecesini muayyen ve belirli bir hale getirmiş olsaydım, sizin bu geceye olan güveniniz, sizi, çoğu kez günah işlemeye sevkedebilir, büylece de sizler günah işlemiş olurdunuz. Binâenaleyh sizin bile bile günah işlemeniz, bilmeyerek işlemenizden daha ağırdır. İşte bundan dolayı bu geceyi size saklı tuttum..." Rivayet olunduğuna güre Hz. Peygamber (s.a.s), Mescid'e girdi ve uyuyan bir kimse gürdü. Bunun üzerine, Hz. Ali’ye, "onu uyandır, abdest alsın" dedi. Hz. Ali de, onu uyandırdı. Sonra da, "Ey Allah'ın Resulü, sen, hayırlar konusunda hep ündesin. O halde sen niçin uyandırmadın?" deyince de, Hz. Peygamber (s.a.s), "Çünkü, onun sana, "Kalkmıyorum" demesi, küfür olmaz. İşte bu sebeple, direktmesi ve itiraz etmesi halinde, onun suçunu gizli tutasın diye büyle yaptım" buyurdu. Şimdi, Peygamber (s.a.s)'in rahmeti bu olduğuna güre, Rab Teâlâ'nin rahmetini var sen buna kıyas et. Buna güre Cenâb-ı Hak adeta, "Kadir gecesini bilip de, onda taat edersen, bin aylık mükafaat elde etmiş olursun. Eğer, onda günah işlersen, bin ayın cezasını hak etmiş olursun. (Bunun için saklı tuttum...). Halbuki, cezayı savuşturmak, mükafaatı celbetmekten daha evladır" demiştir. 3) "Mükellef, o geceyi araştırmada iyice gayret güstersin ve büylece de sa'y ü gayretine mukabil mükafaat kazansın diye, Ben, bu geceyi saklı tuttum" demektir. 4) Kul, Kadir gecesinin hangi gece olduğunu kesinkes bilmediği zaman, içinde bulunduğu gecenin Kadir gecesi olduğu ümidile, Ramazan'ın tüm gecelerinde taatta bulunmaya sa'y ü gayret güsterir. Büylece de, Cenâb-ı Hak bu kullarıyla meleklerine karşı üvünür ve, "Siz, bunların yer yüzünü ifsad edip kan akıtacaklarını süylüyordunuz. Ama, bilinmeyen bir gece hususundaki gayretlerini gürünüz; nasıldır!.. Ya ben o geceyi onlara bildirmiş olsaydım, o zaman gayretleri nasıl olurdu?!" der. Bu durumda da, Cenâb-ı Hak'ın, "Ben, sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum" (Bakara, 2/30) ayetinin sırrı teselli olmuş olur.[\[9\]](#)[\[9\]](#) Kadir Günü Alimler, bu gecenin gündüzünün de gece gibi olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bu cümleden olarak Şa'bi, "Evet, bu gecenin gündüzü de gecesi gibidir" demiştir. Belki de, bunun sebebi, geceleyin zikredilmesiyle gündüzülerin de anlaşılma olasılığıdır. Bir kimsenin, iki gece "itikafa girmeyi nezretmesi halinde, bizim, bu kimseye, o iki gecenin gündüzünü de itikafta geçirmesini gerekli gürmemiz, işte bu hususa dayanır. Çünkü Cenâb-ı Hak, "Gece ile gündüzü birbiri ardınca getirendir..." (Furkan, 25/62) buyurmuştur. Bu, "Gece gündüzün, gündüz de gecenin-yerini tutar, onun peşinden gelir" demektir. [\[10\]](#)[\[10\]](#) Kadir Gecesinin Fazileti Devam Ediyor Mu? Bu gece halâ devam etmekte midir? Halîl, "Bu gecenin faziletini, Kurân'ın kendisinde nazil oluşuna bağlayanlar, bu gecenin sona erdiğini ve onun, bir kereye mahsus olduğunu süyerler. Ama ulemanın ekserisi, bu gecenin halen devam ettiği kanaatindedirler" demektirler. Bu gürüşe güre, bu gece, sadece Ramazan’a mı mahsustur, yoksa Ramazan'ın dışında da süz konusu mudur? İbn

Mes'ûd'un, "Kim bir yılı bu niyetle geçirse, ona isabet edip o geceye rastlar..." dediği rivayet edilmiştir. İkrime ise bu geceyi, Cenâb-ı Hakk'ın, "Biz onu mübarek bir gecede indirdik..." (Duhan. 44/3) ayetini tefsir ederken, "Berâe" (Berat) gecesi diye tefsir etmiştir. Ama, ulemanın ekserisi, bu gecenin Ramazan'a mahsus olup, "Bunun delilleri "Cenâb-ı Hakk'ın “Ramazan ayı ki Kur’an onda indirildi.” (Bakara, 2/185) ayeti ile, "Biz onu, Kadir gecesi'nde indirdik..." (Kadr, 97/1) ayetidir. Binâenaleyh, bir çelişkinin olmaması için, Kadir gecesinin, Ramazan'ın içinde olması gerekir" demişlerdir. Bu görüşe göre, Kadir gecesinin hangi gece olduğu hususunda da ihtilaf ederek sekiz görüş ileri sürmüşlerdir: Bu cümleden olarak İbn Rezîn, Kadir gecesinin, Ramazan'ın ilk gecesi olduğunu söylenecek, Hasan el-Basrî yirmiyedinci gecesi olduğunu söylemiştir. Enes'den de, "merfû" olarak, bu gecenin yirmidokuzuncu gece olduğu rivayet edilmiştir. Muhammed ibn İshâk, yirmibirinci gece; İbn Abbas, yirmi üçüncü; İbn Mes'ûd, yirmidördüncü; Ebû Zer el-Gifarî, yirmibeşinci; Ubeyy İbn Ka'b ile bir grup sahabe, yirmiyedinci ve bazıları da yirmidokuzuncu gece olduğunu söylemişlerdir. Kadir gecesinin, Ramazan'ın ilk gecesi olduğunu söyleyenler şöyle demektedirler: "Vehb, Hz. İbrahim'in Suhuf'unun, Ramazan'ın ilk gecesinde, Tevrat'ın da, İbrahim'in Suhuf'undan yedi yüzyıl sonra, Ramazan'ın altıncı gecesinde, Davud'a inen Zebur'un, Tevrat'tan beşyüz yıl sonra, Ramazan'ın onikinci gecesinde; İsa'ya indirilen İncil'in de, Zebur'dan altıyüz yirmi yıl sonra, Ramazan'ın onsekizinde nazil olduğunu, Kur'ân'ın ise, Hz. Peygamber (s.a.s)'e, bir seneden diğer seneye kadar olan her Kadir gecesinde indiğini, Cebrail (a.s)'in Kur'ân', Beytül-İzze'den, yedinci kat gökten, en yakın semaya indirdiğini, böylece de Cenâb-ı Hakk'ın, Kur'ân'ı yirmi yıl, yirmi ayda inzal buyurduğunu rivayet etmiştir. şimdi bu ay, bu kadar yüce şeylerin kendisinde meydana geldiği bir ay olunca, hiç şüphesiz ki bu ay, son derece kıymetli, şerefli ve muazzam olmuş olur. Dolayısıyla da, bunun ilk gecesi Kadir gecesi olmuş olur." Hasan el-Basrî'ye gelince, o, bu gecenin sabahında, Bedir Savaşı olup bittiği, meydana geldiği için, bu gecenin Ramazan'ın yirmiyedinci gecesi olduğunu söylemektedir. Bu gecenin, Ramazan'ın ondokuzuncu gecesi olmasına gelince, bu, Enes'in bu konuda bir hadis rivayet etmesinden dolaydır. Bu gecenin yirmiyedinci gece oluşuna gelince şafiî (r.a), "su ve çamur" (Hz. Adem, su ile çamur arası bir şey iken, Hz. Peygamber'in Nebî olması...) hadisinden dolayı bu görüşe meyletmiştir. Büyük bir kesim ise, bu gecenin, Ramazan'ın yirmiyedinci gecesi olduğu kanaatindedirler. Bunlar bu hususta zayıf bir takım şu ipuçlerini ileri sürmüşlerdir: 1) Bir hadiste İbn Abbas, "Busûre, otuz kelimedir. “Hiye” kelimesi ise, yirmiyedinci kelimeyi teşkil etmektedir" demiştir. 2) Rivayet olunduğuna göre, Hz. Ömer, bu meseleyi sahabeye sormuş, sonra da İbn Abbas'a dönerek, "Ey ilimler dalgıcı, bu konuya bir gir, dal" demiş, bunun üzerine de Zeyd İbn Sabit "Muhacirin çocukları burada bulunduruldu da, bizim çocuklarımız burada bulundurulmadı" deyince de, Hz. Ömer (r.a), "Sen bu sözünle, İbn Abbas'ın bir çocuk olduğunu söylemek istiyorsun, ama ne var ki, onda bulunan (ilim) sizde yoktur" buyurdu. Bunun üzerine İbn Abbas söze şöyle girdi: "Allah'a en sevimli sayı, tek olan sayıdır. Tek olan sayıların en sevimlisi ise, yedir. İşte bundan dolayı o, yedi kat göğü, yedi kat yeri, yedi günden oluşan haftaları, yedi tabakalı cehennemi, sayısı yedi olan tavafı ve yedi uzvu zikretmiştir. Böylece bu, bu gecenin Ramazan'ın yirmiyedinci gecesi olduğuna delalet eder. 3) İbn Abbas'ın şöyle dediği de nakledilmiştir: “leyletürsquo;l-kadr” "Kadir gecesi" tabiri dokuz harftir. Bu tabir, bu sûrede üç defa geçmektedir. Binâenaleyh, (çarpma işlemi yapıldığında (3x9) yirmiyedi olmuş olur. 4) Osman İbn Ebi'l-Âs'in, bir kölesi vardı.

Bunun üzerine o köle, "Ey efendimiz, denizin suyu, bu ayın bir gecesinde tatlılaşıyor" deyince, Osman, "O gece olduğunda beni haberdar et..." dedi. Bir de ne görsünler, bu gece, Ramazan'ın yirmiyedinci gecesidir. Bu gecenin, Ramazan'ın en son gecesini olduğunu söyleyenler ise şöyle demektedirler: "Çünkü, bu gece, bu aya ait taatların kendisinde tamamlandığı bir gecedir. Daha doğrusu, Ramazan'ın bu işi, tıpkı Hz. Adem (a.s), sonu da tıpkı Hz. Muhammed (s.a.s) gibidir. İşte bundan ötürü, bir hadiste, "Ramazan'ın sonunda, başından itibaren bu güne kadar, cehennemden azad edilen nefisler sayısınca, sadece, bu gecede azad edilir..." buyurulmuştur. Daha doğrusu Ramazan'ın ilk gecesini, bir oğlu olan kimse gibidir. Binâenaleyh bu gece, şükür gecesidir. En son gecesini de, bir çocuğu ölen gibi, ayrılık gecesidir. Binâenaleyh bu son gece de, sabır gecesidir. Şimdi sen, herhalde sabırla şükr arasındaki farkı anlamış bulunuyorsun.[11][11] "Kadir gecesinin ne olduğunu sana bildiren nedir?" (Kadr, 2). Yani, "Senin aklın ve kavrayışın, o gecenin faziletinin son noktasına, kadr ü kıymetinin yüceliğinin nihayetine erişmemiştir" demektir.[12][12] Kadir Gecesinin Fazileti Daha sonra Cenâb-ı Hak, bu gecenin faziletini şu üç cihetten açıklamıştır. Birinci Sıfat: Cenâb-ı Hakk'ın, "Kadir gecesini bin aydan hayırlıdır" (Kadr, 97/3) ayetinin beyan ettiği husus olup, bununla ilgili birkaç mesele vardır.[13][13] Ayetin Tefsiri Bu ayetin tefsiri hususunda şu izahlar yapılabilir: 1) Bu, "Bu gecede yapılan ibadetler, kendisinde bu gecenin bulunmadığı bin aydan daha hayırlıdır" demektir. Zira, "Kendisinde bu gecenin bulunduğu bin aydan daha hayırlıdır" denilmesi muhaldir. Allah Teâlâ'nın bu gecede olan lütüfları, muhtelif iyilikleri ve rızıkları, alabildiğince arttığı için, bu, bu şekilde ifade edilmiştir. 2) Mücâhid şöyle demektedir: "İsrailoğulları arasında, sabaha kadar namaz kılan, sabahtan akşama kadar da cihad yapan birisi vardı. Ve bu kimse bu işi bin yıl böyle devam ettirdi. Derken, Allah'ın Resulü ve mü'minler buna imrendiler de, işte bunun üzerine Allah Teâlâ, bu ayeti indirdi. Yani, "Senin ümmetin için Kadir gecesini, bin yıl silahına sarılan o İsrailî kimsenin bin yılından daha hayırlıdır" demektir. 3) Malik ibn Enes de şöyle der: "Hz. Peygamber (s.a.s)'e, indirilen yaşama süreleri (liste halinde) gösterildi de, ümmetin ömrünü kısa buldu. Böylece de, diğer ümmetlerin yaptığı hayırlı işleri, ümmetin yapamayacağından endişelendi de, işte bunun üzerine Cenâb-ı Hak, Hz. Muhammed (s.a.s)'e Kadir gecesini verdi. Ve, Kadir gecesini, diğer ümmetlerin bin ayından hayırlı oldu..." 4) Kasım ibn Fadl, İsa ibn Mazin’in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hasan İbn Ali'ye. "Ey mü'minlerin yüzünü karartan, sen, (Muaviye'yi kastederek), bu adama yüneldin de, ona biat ettin" dedim. Bunun üzerine Hasan şöyle dedi: "Allah'ın Resulü, rüyasında, ümeyve oğullarının peygamberin minberine teker teker ayak bastıklarını, bir rivayette de, minber üzerine, maymunların sıçrayışı gibi sıçradıklarını gördü de, bu ona ağır geldi. İşte bunun üzerine Cenâb-ı Hak, “Bin aydan hayırlıdır” ifâdesine kadar bu sûreyi indirdi.." Yani, Cenâb-ı Hak, bu "bin ay" tabiriyle, ümeyve oğullarının krallık süresini kastetmiştir. Bunun üzerine Kasım, "Biz, ümeyve oğullarının krallık süresini hesapladık, bir de ne görelim, o, bin aymış" dedi. Kadî, bu izahları tenkid eder ve "Bu bin ayın, ümeyve oğullarının idaresi günleri manasına alınması akıldan uzaktır." Çünkü Cenâb-ı Hak, bu gecenin faziletini, kınanmış bin ayı zikretmekle anlatmaz. Halbuki, ümeyve oğullarının idare günleri ise, hep mezmumdur..." der. Bil ki, bu tenkit tutarsızdır, zira, ümeyve oğullarının idarede bulunduğu bu günler, dünyevi saadetler açısından ulu ve kıymetli günlerdir. Binâenaleyh, Cenâb-ı Hakk'ın, "Ben sana bir gece verdim ki, bu gece, dini mutluluklar açısından o dünyevi mutluluklardan daha üstündür" demiş olması imkansız değildir.[14][14] Ayetin Müjde ve Tehdit

İfade Etmesi Bu ayette, hem alabildiğine bir müjde, hem de alabildiğine bir tehdit yatmaktadır. Bunun müjde olmasına gelince, bu, Allah Teâlâ'nın bu hayırlılığın miktarını beyan etmeksizin, bu gecenin hayırlı bir gece olduğunu belirtmiş olmasıdır. Ve bu tıpkı, Hz. Peygamber (s.a.s)'in, Hz. Ali (r.a), Amr İbn Abdî Vedd el-Mîrî'nin karşısına çıktığında, "Bu müjdetinin kıyamete kadar olacak olan amelinden daha üstündür" demesi gibidir. Hz. Peygamber (s.a.s), "Bu müjdetimin ameli gibidir" dememiş, tam aksine, "müjdetimin amelinden daha üstündür" demiştir. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.s) adeta, "Bu amelin, tartılma içindir; gerisi ise, tartılmasa da olur..." demek istemiştir. Bil ki, kim ki, bu geceyi ihya ederse, bu kimse sanki Allah'a, seksen kır yıl ibadet etmiş gibi olur. Bu geceyi her yıl ihya eden kimse de, pek çok yaşamış gibi olmuş olur. Kim, kati olarak bu geceyi rast getirmek için ayın tümünü ihya ederse, bu kimse de adeta, otuz Kadir gecesi ihya etmiş gibi olur. Rivayet olunduğuna göre, kıyamet gününde Allah'a ibadet eden bir İsraili ile, bu müjdetten kırk yıl Allah'a ibadet etmiş birisi bir araya getirilir. Derken, bu müjdetten olanın sevabının daha çok olduğu görülür. Bunun üzerine İsraili, "Sen, adilsin. Oysa ki ben, onun sevabının daha çok olduğunu görmekteyim" der. Bunun üzerine de Cenâb-ı Hak, "Çünkü sizler, dünyevi cezadan korkuyordunuz da, bunun üzerine ibadet ediyordunuz. Halbuki, müjdet-i Muhammed'in, "Sen onların içinde bulunduğun sürece ben onlara azab edici değilim" (Enfal, 8/33) ayetinden dolayı teminatları vardı ve bu konuda emin idiler. Ama, buna rağmen onlar yine de ibadet ediyorlardı. İşte bu yüzden, bunların ibadetleri, daha çok ibadeti gerektirmiştir" demiştir. Bu ayetteki tehdide gelince, Allah Teâlâ; bîyâh gânah sahibini cehenneme girmekle tehdit etmiştir. Yâz Kadir Gecesini ihya etmek bile, bu kimsenin, tek bir daneyi eksik tartıp eksik ölçmesi sebebiyle hak etmiş olduğu o azaptan onu kurtaramaz. İşte bu yüzden burada, gânahkarın halinin perişan ve çöplüğüne bir işaret vardır. [15][15] Bir Gecelik Amele Bin Aylık Ecir? Birisi şöyle diyebilir: "Hz. Peygamber (s.a.s)'in, "Ecrin, yorgunluğunun, yani yaptığın işin miktarına göre redir" [16][16] dediği sahihtir. Halbuki, bin yıl taatta bulunmanın, tek bir gecede taatta bulunmadan daha zor olacağı ise, malumdur. Binâleyh, bu ikisinin denk olması nasıl ölçülebilir? Buna, şu birkaç sorudan cevap verilebilir: 1) Aynı işin, kendisine eklenen farklı durumlar sebebiyle iyilik veya kötülük açısından farklı sonuçlar olması normaldir. Baksana, mesela cemaatla kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür. Halbuki aslında kılınan namaz her iki durumda da aynıdır. Bir hristiyana zina iftirası atan tazir ile cezalandırılırken, bir iffetli müslümana bu iftirayı atana had (seksen kırba) uygulanır. Binâleyh bu gibi yerlerde, şekil aynı olmasına rağmen sonuçlar farklı olmuştur. Hatta aynı şekilde Hz. Aişe (r.ah) hakkında şöyleydi, bu kırk yıl (inkar) olurdu. İşte bu yüzden Cenâb-ı Hak, "Siz onu basit bir şey sanıyorsunuz ama o, Allah katında pek bîyâh bir şeydir" (Nur, 24/15), buyurmuştur. Bu bîyâh budur. Çünkü bu, yâz bir ilim rahlesi olan Hz. Aişe (r.ah) hakkında bir ta'dir. Hz. Peygamber (s.a.s), onun için, "Dininizin için, ikisini şu Humeyr'dan alınız" [17][17] buyurmuştur. Hz. Aişe müminlerin annesi olduğu için, bîyâh müminler hakkında bir ta'dir. Çünkü; çocuğun, anası kafir bile olsa, anasına iftira edilmesi durumunda hak talep etme yetkisi vardır. Daha doğrusu bu, gayret, yani kıskançlık bakımından en ileri noktada bulunan Hz. Peygamber (s.a.s)'e yâz bir ta'dir; bundan da öte, Allah'ın hikmetini ta'dir. Çünkü Cenâb-ı Hak'ın, Hz. Peygamber (s.a.s)'i

–;niye bir kadınla evli olarak bırakması caiz olmaz. Sonra, "Bu zina etmiştir" diyen kimse, bunun aslında dağlardan daha ağır bir şey olmasına rağmen, basit ve hafif birşey olduğunu sanmıştır. İşte bu izahlarla, bu fillerin sebepleri ve konumları farklı farklı olduğu için sevab ve ceza hususlarında neticelerinin de farklı olacağı ortaya çıkar. Dolayısıyla da şekil açısından –;zahiren–; az görünen taatin mukafaat bakımından pek çok taata denk olabilmesi akıldan uzak görülemez. 2) Hakk olan Cenab-ı Hakk'ın maksadı, insanları taata ve ibadetlere çekmektir. Böylece O bazan bir taatin ücretini (sevabını) iki katına çıkarır ve mesela, "Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık vardır, zorlukla beraber bir kolaylık vardır" (İnşirah, 94/5-6) buyurarak (bir zorluğa iki kolaylık vaat etmiştir); bazan on katına, bazan da yediyüz katına çıkarır. Bunu bazan zamanı açısından, bazan da yeri (yani yapıldığı yer) açısından değerlendirir. Böylece bunlardan Cenab-ı Hakk'ın asıl maksadı, mukellefi ibadete çekmek ve onu dünyaya dalmaktan geri durdurmaktır. İşte bu yüzden Beytullah ve Zemzem diğer yerlere ve sulara üstün kılınır; Ramazan diğer aylardan üstün tutulur; cum'a, diğer günlerden faziletli sayılmıştır; da Kadir gecesi diğer gecelerden efdal kılınmıştır ki bunların maksadı biraz önce bahsettiğimiz şeydir. [18][18] Melek İnsan Mucabebeti İkinci Cihet: Bu gecenin faziletine dair ikinci cihet de şu ayetin ifade ettiği husustur: "Onda melekler ve ruh, Rablerinin izniyle, herbir iş için de iner" (Kadr, 4). Bu ayetle ilgili olarak birkaç mesele var: [19][19] Meleklerin Bakışı Ruhlaradır Bil ki meleklerin bakışı ruhlaradır; beşerin bakışları da gerçek bedenlerdir. Melekler ruhunu, şehvet ve gazab gibi kusur ve sıfatların bulunduğu bir yer olarak görüldükleri için seni kabullenememiş ve Allah Tealî'ye, "Yeryüzünde fesat çıkaracak ve kan akıtacak kimseleri mi yaratıyorsun?" (Bakara, 2/30) demişler. Ana-baban da, bir mençik ve alaka iken, ilk başta şeklinin irkinliğini görünce, seni kabullenememiş, tam aksine nefretlerini ortaya koymuş; o meniye ve alakayı kazurat saymış; elbiselerini ondan temizlemek için yıkamışlar; hem sonra düşünmek ve hamileliği önlemek için nice çaba sarf etmişlerdir. Ama Allah Tealî sana güzel bir şekil verip, ana-baban o güzel şekli görünce, seni bağrılarına basmış ve seni çok sevmişlerdir. Aynen bunun gibi, ruhundaki güzel şekli, yani marifetullah'ı ve Allah'a taati görünce, seni sevmişler ve ta baştan (yaratılıştan) söyledikleri o sözden sözün beyan etmek için, sana kadar gelmişlerdir. İşte, "O (gece de) melekler... iner de iner" ayetleriyle bu kastedilmiştir. Binâleyh onlar sana gelip, ruhunu, beden gecesinin karanlıklarında ve maddi kuvvetlerin karanlıklarında görünce, işte bu noktada yine bu önceki sözlerinden sözün dileyerek, "iman edenler için istiğfar ederler" (Mucabebet, 40/7). [20][20] Meleklerin İnmesi Ayetteki bu ifadenin zahiri; meleklerin indiği manasına gelir. Ama melekler, yeryüzünü alamayacağı kadar çokturlar. İşte bu yüzden, alimler eşitli izahlar yapmış: Birinci Görüş: Böylece meleklerin en yakın semaya, birinci güne indiğini söylemişlerdir. Buna göre, "Problem aynen söylemektedir. Çünkü birinci gün de, her bir seccade serilebilecek kadar yerde bir melek olacak şekilde zaten doludur. Binâleyh bu tek gün, böylece melekleri nasıl içine alabilir?" denilirse, deriz ki: Kur'an-ı Kerim'in genel ifadesi ile haber-i vahidin aleyhine konuşulabilir. Nasıl böyle konuşulmesin ki?.. Çünkü; haber-i vahidde, meleklerin kabileler halinde oldukları rivayet edilmiştir. Binâleyh oraya bir kabile inerken, diğer kabileler çekilmektedir. Bu tıpkı hacıların, onca çokluklarına rağmen hepsinin de Mescid-i Haram'a girebilmeleri gibidir. Fakat hacıların da bir kısmı girerken, bir kısmı çıkarlar. İşte bu

sebebtent¨ r¨ bu iş, Kadir gecesinde fecrinin doğuşuna kadar s¨rmedir. Binâenaleyh defalarca inişi (¸eşitli kabilelerin iniş-¸ıkışını) ifade eden, "tenezz¨l" fiili kullanılmıştır. İkinci G¨r¨ř: Ekseri alimlerin tercihine g¨re, melekler yery¨z¨ne inmişlerdir. En uygun g¨r¨ř budur. ¸nk¨ Cenâb-ı Makk'ın bundan maksadı, İnsanları o geceyi ihya etmeye teşviktir. Bir de ¸ok ¸ok hadis, meleklerin diğer g¨nlerde bile, zikirlerin yapıldığı, dini konuların m¨zakere edildiği toplantılara indiğini g¨stermektedir. Binâenaleyh bunca şanıdan ve kadr-u kıymetinden ¨r¨, bu iniş kadr gecesinde, haydi haydi olur. Bir de mutlak olarak zikredilen bir "iniş", ancak g¨kten yere iniş manasına gelir. Bu g¨r¨ř¨ benimseyenler de değişik izahlar yapmışlardır. Bu c¨mleden olarak, meleklerin yery¨z¨ne indiğini s¨yleyenler şu izahları yapmışlardır: 1) Bazıları meleklerin, insanlığın ibadetini, Allah'a taattaki ciddiyet ve gayretini g¨rmedik in indiklerini s¨yleyler. 2) Melekler, "Biz ancak Rabbimizin emriyle inebiliriz" (Meryem, 19/64) demişlerdir. İşte bu onların, bu "iniş" ile zaten emrolunmuş olduklarını g¨stermektedir. Dolayısıyla bu, alabildiğine bir sevgiye delalet etmez. Ama bu sûredeki, "Rablerinin izniyle... iner" ifadesi, meleklerin Cenâb-ı Hakk'tan ¨nice izin istediklerine ve bunun ¨zerine kendilerine izin verildiğine delalet eder ki işte bu, insanlara karşı son derece bir sevgilerinin bulunduğuna delalet eder. ¸nk¨ onlar, biz insanlara arzu duymuş ve bizimle karşılaşmayı istemişlerdir. Fakat bunun i¸in izin beklemişlerdir. İmdi eğer, "(Melekler), "Biz saf safız" (derler)" (Saffât, 37/165) ayeti, "melekler... iner de iner" ayetine ters d¨şer" denilirse, deriz ki: "Biz bu iki durumu, farklı zamanlarda meydana gelmiş durumlar olarak g¨r¨r¨z." 3) Allah Teâlâ ahirette meleklerin, cennetliklerin yanına her kapıdan girip, "selam size" diyeceklerini va'detmiştir. İşte bu sûrede bahsedilen de d¨nyada olan hadisedir. şimdi ey insan sen, Bana ibadetle meşgul olursan, melekler sana iner, selam vermek ve ziyaret etmek i¸in yanına girerler." Hz. Ali (r.a)'nin ř¨yle dediği rivayet edilmiştir: "Melekler, bize selam vermek ve şefaate¸i olmak i¸in inerler. Kendisine meleklerin selamı isabet edenlerin g¨nahları bağışlanır." 4) Allah Teâlâ bu gecenin faziletini, yery¨z¨nde taatta bulunmaya bağlamıştır. Binâenaleyh melekler, taatlarının daha ¸ok m¨kafaat celbetmesi i¸in yery¨z¨ne iniyorlar. Bu tıpkı, bir kimsenin daha ¸ok m¨kafaat elde etmek i¸in Mekke'ye gitmesine, orada ibadetler yapmasına benzer. B¨t¨n bunlar, insanı taata teşvik eden hususlardır. 5) İnsanın, alim ve zahid gibi b¨y¨k kimselerin yanında yaptığı taat ve hayırları, kendi başına iken yaptığı taat ve hayırlardan daha g¨zeldir. şimdi Allah Teâlâ, m¨kellefin o alim, abid ve zahid kimseler yanında yaptığı taatların daha m¨kemmel ve noksanlıktan daha uzak olduğunu anlaması i¸in, mukarreb meleklerini indirir. 6) Bazı kimseler de, bu sûrede ge¸en "melekler" kelimesini, bazı melek grublarına tahsis etmişlerdir. Ka'bûl-Ahbâr'in ř¨yle dediği rivayet edilmiştir: "Sidre-i M¨ntheâ, cennetin komşusu olan yedinci kat g¨ę¨n sınırındadır. Binâenaleyh Sidre, d¨nya havası ile âhiyet havası ¸izgisi ¨zerindedir ve k¨k¨ cennette dalları K¨rsâ'nin altındadır. Sidre'de, sayılarını ancak Allah'ın bilebileceği kadar ¸ok melek vardır. Bunlar hep Allah'a ibadetle meşguld¨rler. Cebrail (a.s)'in makamı da Sidre'nin tam ortasındadır. Buradaki her meleğe, m¨'minler i¸in merhamet etme ve anma duygusu verilmiştir. Dolayısıyla bu Sidre melekleri, Kadir gecesinde Cebrail (a.s) ile birlikte d¨nyaya inerler. Binâenaleyh bu gecede, yery¨z¨n¨n her tarafında ya secdeye kapanmış, yahut m¨'min ve m¨'minlere dua ile meşgul melekler vardır. Cebrail (a.s) ise, istisnasız herkesle musafaha eder (tokalaşır). Bu musafahanın alameti ise, onun musafaha ettiği kimsenin t¨ylerinin ¨rpermesi, kalbinin rikkate gelmesi ve g¨zlerinin yaşla dolmasıdır. İşte bu haller,

Cebrail (a.s)'in o kimseyle musafahasından kaynaklanmaktadır. [21][21] Bu Gecede Zikrin Fazileti Şimdi o gecede kim ü¸ kez, "Lâ ilahe illallah" derse, biriyle günahları bağışlanır; biriyle cehennemden kurtulur; biriyle de, Cenâb-ı Hak onu cennetine sokar. Gükyüzüne ilk ¸ıkan Cebrail (a.s) olur. O, güneşin önüne kadar ¸ıkar ve iki yeşil kanadını a¸ar. O, kanatlarını, o gecenin gündüzünün bu saatinde a¸ar. Sonra da melekleri teker teker ¸ağırır. Böylece hepsi yukarı ¸ıkarlar ve meleklerin nuru ile, Cebrail (a.s)'ın kanadının nuru birleşir. Bunun üzerine Cebrail (a.s) ve beraberindeki o meleklerin tümü, o gün dua, rahmet ve mü'minler ile Ramazan orucunu, sevabını Allah'dan umarak tutan herkese istiğfarda bulunmak i¸in, güneş ile dünya seması (birinci gük) arasında dururlar. O günün akşamında da, dünya semasına girerler ve halka halka otururlar. Derken yanlarına, bu zamanın melekleri de gelir ve onlara dünyadaki erkek kadın insanları tek tek sorarlar. Hatta, "Falanca ne yapıyor, onu nasıl buldunuz" derler. Sidre melekleri de, "O falancayı ilk yıl âbid olarak bulmuştuk. Fakat bu yıl bidatçı olarak bulduk. Falanca ise ge¸en yıl bidatçı idi, bu yıl âbid olmuş" derler. Bunun üzerine gük melekleri birinciye dua etmeyi bırakır, ikinciye dua etmeye başlarlar. Yine Sidre melekleri, "Falancayı Kur'ân okurken, falancayı rükûda, falancayı secdede bulduk. Bu insanların geceleri ve gündüzleri hep böyle" derler. Sidre melekleri sonra ikinci güğ¸ıkarlar ve ta Sidre'ye varıncaya değin, her gükte, birinci gükte yaptıklarını yaparlar. Sidre'ye varınca o, bunlara, "Ey sakinlerim, bana insanlardan bahsedin. ¸ünkü benim sizde hakkım var ve ben, Allah'ı sevenleri severim" der." Ka'bûl-Ahbar sözüne şöyle devam eder: "Bu melekler Sidre'ye. dünyadaki erkek-kadın her şahıs, isimleri ve babalarının isimleriyle tek tek sayıp anlatırlar. Sonra da bu haberler cennete ulaşır. Bunun üzerine cennet "Allah'ım, onları ¸ar¸abuk bana günder" diye dua eder. Sidre ve melekleri "Amin amin" derler." Bunu iyice kavradığına güre şimdi biz diyoruz ki: Cemaat ne kadar kalabalık olursa, oraya rahmetin inişi de o nisbette ¸ok olur. İşte bu yüzden, en büyük kalabalık Arafat'ta vakfede bulunur. Şüphesiz Allah'ın rahmetinin oraya inişi de, o nisbette ¸ok olur. Aynen bunun gibi, Kadir gecesinde de mukarreb meleklerin bir araya gelip, büyük bir cemaat oluşturmaları söz konusudur. Binâenaleyh o gecede Allah'ın rahmetinin inişi de o nisbette ¸ok olmuştur. [22][22] Rûh Alimler ayette ge¸en "ruh" hususunda da şu izahları yapmışlardır: 1) Ruh, büyük bir melektir. Eğer o, gükleri ve yerleri yutmak istese, tek lokmada yutardı. 2) Ruh, bir melaike topluluğudur. Diğer melekler bunları, ancak Kadir gecesinde gürebilirler. Bu tıpkı bizim, kendilerini sadece bayram günleri gürüp, ziyaret ettiğimiz zahid kimseler gibidir. 3) Bu, Allah'ın bir mahlukudur. Bunlar da, yerler, giyerler. Fakat ne meleklerdir ne insan... Belki de bunlar, cennetliklerin hizmet¸ileridir. 4) Bu kelimeyle, kendisine "Ruhullah" denildiği i¸in, Hz. İsa (a.s) da kastedilmiş olabilir. Dolayısıyla o da, bu gecede, ümmet-i Muhammed’i tanımak i¸in meleklerle birlikte iner. 5) Bu, "Kur'ân"dır. ¸ünkü Hak Teâlâ, "Sana emrimizden (katımızdan) bir ruh indirdik" (Şûra, 42/53) buyurmuştur. 6) Ruh ile, rahmet-i ilahiye kastedilmiştir. "Allah'ın rahminden ümit kesmeyin" (Yusuf, 12/87) ayeti, işte bu manadan ötürü "Allah'ın ruhundan, yani rahmetinden ümit kesmeyin" şeklinde okunmuştur. Buna güre Hak Teâlâ sanki, "Melekler iner, onların peşinden rahmetim de iner. Böylece insanlar o gecede, hem dünya hem de ahiret saadetini birlikte bulurlar" demek istemiştir. 7) Ruh, meleklerin kıymetlileridir. 8) EbûNüceyh'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ruh, hafaza ve kiramen kâtibin melekleridir. Sağdakiler kişinin yerine getirdiği farzları ve ibadetleri kaydederler; soldakiler de kişinin kötü şeyleri bırakışını, yapmayışını kaydederler. En doğru olan

göml;ruş bu "Ruh" ile Cebrail (a.s)'in kastedilmiş olmasıdır. Onun bu şekilde, diğer meleklerden ayrı olarak zikredilişi ise, son derece kıymetli oluşundan ¨t¨r¨d¨r. Binâenaleyh Hak Teâlâ, "Bir kefedede t¨m melekler, bir kefedede ise Cebrail (a.s) var" demek istemiştir. Ayetteki, "Rablerinin izniyle" kaydının, o meleklerin bizi göml;rmeye ve arzulu olduklarına delalet ettiğini daha ¨nce s¨ylemiştik. Eğer, "Onlar bizim bunca göml;nahımız olduğunu bilmelerine rağmen, daha nasıl bizi göml;rmeyi arzuluyorlar?" denilirse, biz deriz ki: "Melekler, göml;nahlarımızı ayrıntılı bir şekilde bilmiyorlar. Rivayet olduğuna göre, melekler Levh-i Mahfuz'u göml;zden geçirirler ve orada m¨kelleflerin taatlarını tafsilatlı bir şekilde göml;r¨rler. Göml;nahları göml;rmeye sıra gelince, araya bir perde çekilir ve b¨ylece onlar göml;nahları göml;rmezler. Bu durumda da, "Göml;z şeyleri ortaya koyan, çirkin şeyleri ise saklayan zatı teşbih ve tenzih ederiz" diyorlar.[23][23] Meleklerin Yery¨z¨nden İstifadeleri "Biz daha ¨nce meleklerin işlerinin fayda ve hikmetlerinden bahsetmiştik. Şimdi de diğer bazı faydaları zikrederim ki bunların neticesi de, o meleklerin yery¨z¨nde, göml;kler aleminde göml;medikleri çeşitli taatları göml;rm¨ş olmalarına varıp dayanır: 1) Zenginler evlerinden çeşitli yemekler göml;t¨r¨r ve fakirlere ikram ederler. Fakirler de zenginlerin yemeklerini yer ve Allah'a ibadet ederler. İşte bu göml;kler aleminde bulunmayan bir taat çeşididir. 2) Melekler asi ve göml;nahkar kişilerin yalvarış-yakanışlarını duyarlar. Bu da göml;klerde bulunmayan bir taat çeşididir. 3) Allah Teâlâ bir hadis-i kudsi'de ş¨yle buyurmuştur: "Göml;nahkarların yalvarış-yakarışları Bana, tesbihte bulunanların avazından daha sevimlidir." Melekler de "Gelin, yery¨z¨ne gidelim ve Rabbimize tesbihlerimizin sesinden daha sevimli gelen bir sesi duyalım" derler. Bu ses nasıl sevimli ve göml;zel olmasın! çnk¨ tesbih edenlerin çıkardığı ses, itaat edenlerin o m¨kemmel halini ortaya koymaktadır. Göml;nahkarların iniltileri ise, göml;klerin ve yerin Rabbinin gaffar oluşunu ortaya koymaktadır. İşte birinci mesele budur.[24][24] Meleklerin Göml;nahsızlığı Bu ayet, meleklerin masum (göml;nahsız) olduklarına delalet etmektedir. Bunun bir benzeri de, "Biz Rabbinin emri olmadıkça inemeyiz" (Meryem, 19/64) ve "O melekler, Allah'ın ¨n¨ne s¨z ile geçmezler" (Enbiya, 21/27) ayetleridir. Burada ş¨yle bir incelik var: Allah Teâlâ ayette, "melekler izinlidirler" dememiş, aksine "Rablerinin izniyle" buyurmuştur. Bu, onların, Rablerinin izni olmadan hiçbir hareket ve tasarrufta bulunamadıklarına bir işarettir. Mesela bir kimsenin, hanımına, "Benim iznim olmadan çıkma" demesi de b¨yledir. çnk¨ bu durumda hanımının her çıkmak istediğinde izin alması gerekir.[25][25] "Rablerinin" İfadesi Hakkında Ayetteki, "Rablerinin" ifadesi, melekler için bir ta'zimi (b¨y¨kl¨ğ¨), göml;nahkarlar için de tahkiri ifade eder. Buna göre Hak Teâlâ sanki, "Onlar Benim içindirler. Ben de onlar içinim" demek istemiştir. Bu ifadenin bizim hakkımızdaki benzeri de, "Sizin Rabbiniz göml;kleri ve yeri yaratan Allah'dır" (A'raf, 7/54) ayetidir. Cenâb-ı Hak Hz. Muhammed (s.a.s)'e de, "Hani Rabbin demişti ki..." (Bakara, 2/30) buyurmuştur. Yine bu ifadenin bir benzeri de, rivayet edilen şu husustur. Hz. Davud (a.s), ¨l¨m d¨şğinde hasta yatarken, "Allah'ım, benim için olduğun gibi, S¨leyman için de ol" demiş. Bunun ¨zerine ilahi vahiy gelerek, Cenâb-ı Hak ş¨yle buyurmuştur: "S¨leyman'a s¨yle: Ben onun için olduğum gibi, o da Benim için olsun" buyurmuştur. Yine rivayet olduğuna göre, Allah'ın dostu Hz. İbrahim (a.s) göml;nlerce, misafir edecek bir adam bulamadı. Bunun ¨zerine bir misafir bulmak için araştırmaya çıktı ve bir çadır göml;rd¨. Onlara, "Misafir ister misiniz?" diye seslendi. Onlar, "Evet" dedi. Hz. İbrahim (a.s) misafir edecek şahsa, "Yanında s¨t veya bal katığı var mı?" dedi. Adam iki taşı eline aldı ve bunları birbirine vurdu. Taşlar

yarıldı ve birinden süt, diğüerinden bal akmaya başladı. Hz. İbrahim (a.s) hayret etti ve "Allah'ım ben senin halîlinim (dostunum) ama, böyle bir ikramı (imkanı) bulamadım. Bu adam buna nasıl ulaştı?" dedi. Bunun üzerine vahiy geldi ve "Ey dostum, o Bizim için oldu, Biz de onun için olduk" denildi.[26][26] Meleklerin O Geceki İşleri Ayetteki, "Her bir iş için" ifadesi, "Melekler ve ruh o gece, her bir iş için inerler" demektir. Bu da, "Onlardan herbiri bir başka iş için inerler" demektir. Alimler bu hususta şu izahları yapmışlardır: 1) Meleklerin herbiri bir işle meşgulürler. Dolayısıyla bazıları rükû, bazıları secde, bazıları da dua ile meşgulürler. Tefekkür, ta'lim ve vahiyleri ulaştırma ile ilgili söz de böyledir. Bazıları da o gecenin faziletini idrak etmek, yahut da müslümanlara selam vermek için inmişlerdir. 2) Ekseri alimlerin görüşüne göre ayetin manası, "Allah Teâlâ'nın o yılda takdir ettiği her hayır ve her ş&er için inerler" şeklindedir. Bunda onların inişlerinin bir ibadet oluşuna bir işaret vardır. Buna göre melekler adeta, 'biz yeryüzüne kendiliğimize inmedik. Fakat kendisinde mükelleflerin iyiliği ve hayrı söz konusu olan her iş için ineriz" demektir. Cenâb-ı Hak ayetteki "emr" (iş) kelimesini, dünya ve ahiret iyiliklerini içine alsın ve kendisinden o meleklerin, mükellefin dini ve dünyası ile ilgili hayrın bulunduğu şeyler için indiklerini beyan etmek üzere, umumi ve mutlak olarak zikretmiştir. Buna göre sanki birisi, o meleğe "Nereden geliyorsun?" demiş de, melek, "Seni ilgilendirmez. Bu lüzumsuzluk nereden? Fakat sen "Hangi iş için geldin?" diye sor. Çünkü sana düşen budur" cevabını vermiştir. 3) Bazı kimseler de, “Min kulli emrin” ifâdesini “Min kulli’mrii” şeklinde okumuşlardır. Bu, "Her insan için..." demektir. Rivayet olduğuna göre, melekler karşılaştıkları her mü'min ve mü'mineye selam verirler.[27][27] Berat ve Kadir Gecesi İlişkisi Ecellerin, rızıkların, Şaban ayının onbeşinde belirlenip taksim (takdir) edildiği rivayet edilmemiş midir? Ama sizler şu anda bunun, Kadir gecesinde olduğunu söylüyorsunuz" denilirse, biz deriz ki: Hz. Peygamber (s.a.s)'in, "Allah Teâlâ olacak tüm şeyleri Berat gecesinde takdir eder. Kadir gecesi gelince de, bu şeyleri sahiblerine teslim eder" dediği rivayet edilmiştir. Şöyle de denilmiştir. Berat gecesinde eceller ve rızıklar; Kadir gecesinde ise, kendisinde hayır, bereket ve selamet bulunduğü işler takdir edilir. Kadir gecesinde, sayesinde dinin güç-kuvvet bulunduğü ve müslümanlar için büyük faydaların bulunduğü şeylerin takdir edildiği; Berat gecesinde ise, o yıl ölecek olanların isimlerinin kaydedilip ölüm meleğine teslim edildiği de söylenebilir.[28][28] O Geceki Selam üçüncü Cihet: Kadir gecesinin faziletiyle ilgili üçüncü cihet de şu ayetin ifade ettiği husustur: "O (gece) tan yeri ağanncaya kadar bir selamdır" (Kadr, 97/5). Bu ayetle ilgili birkaç mesele var:[29][29] Birinci Mesele Ayetteki "selam" ile ilgili, şu izahlar yapılır: 1) Bu, "Kadir gecesi, fecrinin doğuşuna kadar selamdır, yani melekler itaatkar kimselere selam verirler" demektir. Bu böyledir. Çünkü melekler, ta gecenin başlangıcından fecrin doğuşuna (sabaha) kadar bölük bölük inerler. Bu inişin bölük bölük oluşu, selamın çokça verilmesini temin içindir. 2) Bu gece "selam gecesi" olarak nitelenmiştir. Binâenaleyh selamın hafife alınmaması gerekir. Zira, o pişmiş buzağı (ikramı) hadisesinde, yedi meleğin Hz. İbrahim (a.s)'e selam, vermiş olmaları sebebiyle, onun huzur ve süruru, dünya krallarının huzur ve sürurundan daha fazla olmuştur. Daha doğrusu melekler ona selam verince, Nemrud'un ateşi, İbrahim (a.s) için bir serinlik ve bir selamet (esenlik) oluvermiştir. Şimdi bu meleklerin bize verdikleri selamın bereketi ile, cehennem de bize bir serinlik ve esenlik olmaz mı? Fakat İbrahim (a.s)'in meleklerle ziyafeti, kızartılmış bir buzağı idi. Melekler bizden ise, böylesine kızarmış, (Allah aşkıyla) yanmış bir kalb istemektedirler. Hatta burada şöyle bir incelik daha vardır: Bu da,

ayetin ümmet-i Muhammed'in faziletini ortaya koyduğudur. Çünkü o kıssada melekler, Hz. İbrahim (a.s)'e inmişler; bu ayette ise, meleklerin, Hz. Muhammed (s.a.s)'in ümmetine indikleri belirtilmiştir. 3) Bu, "Bütün kütü şeylerden ve afetlerden selamet" manasına olup, tıpkı, "o hep bu iki iş ile meşgulür" manasında, "Şüphesiz falanca hac ve demektir" denilmesi gibidir. Bunun bir benzeri de "Gük mutluluk ... gâh bedbahtlık" ifadesidir. Alimler meleklerin ve ruhun Kadir gecesinde, bütün iyi şeyleri ve mutluluk veren şeyleri indirip, o gecede hiçbir zararlı şeyi indirmediklerini süylemektedirler. Binâenaleyh o gecede inen herşey, sırf bir "selam"dır, yani mahza selamet, fayda ve hayırdır. 4) Ebû Müslim şöyle der: "Buradaki "selam", bu gece rüzgarlardan, eziyetlerden, yıldırımlardan ve benzeri afetlerden beri bir gecedir" demektir. 5) Bu, "O gece, şeytanın kütülük yapamadığı bir selamet gecesidir" demektir. 6) Vakıf, "selam" kelimesinin sonunda da yapılabilir. Dolayısıyla selam, bir ünceki ayetle ilgili olur ve fecir doğuncaya (sabaha) kadar sürer" şeklinde olur. Bu görüş zayıftır. 7) Bu gece, tâ başından sabaha kadar, her parçasında yapılan ibadetlerin, bin ayda yapılan İbadetlerden daha hayırlı olması hususunda selametli bir gece olup, farzlar için ilk üçte bir; nafileler için gece yarısı; dua için de seher vaktinin seçilmesinin müstehab oluşu hususunda diğer geceler gibi değildir. Aksine bu gece, bütün cüzleri ve parçaları açısından hep aynı fazilete sahip olan bir gecedir. 8) “Selâmun hiye” ifadesi, "cennettir bu" manasınadır. Çünkü cennetin bir ismi de, "selam yurdu", yani "selametten kalıba dökülmüş"tür. [30][30] Matla' Matla’, tulu’ (yani doğuş) manasınadır. Nitekim Arapça'da, “Talea’l-fecru, tuluân vemetleâ” denilir. Buna göre ayetin manası, "bu selam işi, fecir doğuncaya kadar sürer" şeklindedir. Bu kelimeyi “Metliu” şeklinde okuyanlara göre, ismi zaman, yani "doğuş vakti" manasına olur. Bunun ism-i mekanı da, bu şekilde gelir. Bu izahı Zeccâc yapmıştır. Ama Ebû Ubeyde, Ferrâ ve diğerleri, kelime masdar mîm'i olduğu için, lâm'i fethalı okumayı tercih etmişler ve şöyle demişlerdir: "Lâm kesreli okunursa, kelime, tıpkı, "meşrîk' (doğu) kelimesi gibi isim olur. Halbuki ayette bunun isim olarak alınmasının manası yoktur. Aksine Zeccâc'ın ileri sürdüğü gibi bu, doğuş vaktinin ismi (yani ism-i zaman) manasına alınırsa doğru olur." Ebû Alî ise der ki: "Kelimeyi, lâm'in kesresiyle, masdar manasına almak da mümkündür. Çünkü "mef'ıl" kalıbındaki masdarların, ayne'l fiilin kesresiyle gelmeleri gerekir. Bu tıpkı, Arapların "ihtiyarlık ve acizlik ona hakim oldu" demeleri ve "Sana mahizden, yani hayızdan sorarlar" (Bekara, 2/222) ayeti gibidir. Aynen bunun gibi, "matlı" kelimesi de, kesreli okununca, bu kaidenin şazzı (istisnası) olarak gelmiş olur. Allah Teâlâ en iyi bilendir. Salat-üselâm efendimiz Hz. Muhammed'e, âline ve ashabına olsun (amin)! [31][31]

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)